

4

Notationes Chirurgicae,

Quas

IVENIA EXPERIENTISS. FACULTAT. MED. UPSAL.

D. 15 Febr. 1804, loco et horis p. m. solitis,

GASTRICAM OMNIMOD

P. P.

Carolus Zetterström, M. D. et in Fac. Med. Adj.

ET

Jacobus Leurén, Gastricus. Stip. Reg.

Particula Secunda.

Upsaliæ, Typis Edmannianis.

SACRAE REGIE MAJESTATIS
SPECTATE FIDEI VIRO
MAXIME REVERENDO ATQUE CELEBERRIMO
S. S. THEOL. LICENTIATO
THEOL. PROFESSORI REG. E. O.
ECCLESIE IN BÖRJE PASTORI ET PRÆPOSITO
DOMINO MAGISTRO

E. A. ALMQVIST

PATRONO OPTIMO

SACRAT

J. LEURÉN.

Et quamvis cum proxime laudato venæfectionem numquam esse necesariam 8.) postulare, non audeamus, tamen persuasissimum nobis esse, Digitalis et Opii usum melius si cognoscere atque caloris materiem corpori humano pro lubito detrahere perfecte et absolute didicerimus, hæc tandem, ut exolesceret, quæ sola ex chirurgicis operationibus tam multa millia hominum, quam ceteræ simul sumtæ sustulit, factura esse profiteamur. "Ich hätte so herzlich gerne den Mann gekannt, der der erste sich getraute, dem Menschen Blut abzuzapfen; hätte gerne die Ursachen gekannt, die ihn hiezu bewogen haben, gerne die Art wissen mögen, wie er hierauf versiel. Denn gewiss vom Todtschlag Kains, über die Massakre des Moses, Karls des grossen, der Inquisition, der Kreuzzüge, bis zur Bartholomäusnacht und der Sicilianischen Vesper; dann von dieser bis zu den 12 Millionen ermordeten Amerikanern, und den 40000 ad majorem Dei gloriam unter Karl den I erschlagenen Irlandern, hat keine erfundung so viel Menschenblut gekostet, als jene dieses ehlichen Mannes." Versuch einer Geschichte des Aderlasses, von FRANZ XAVER MEZLER. Ulm 1793. p. 7. Conf. JOH. H. ENGELHART Disfert. De Remediis infirmantibus caute adhibendis. P. I. Lundæ. 1799. p. 4.

Vel ad simplicissima sanandi Scientiæ peragenda cum igitur absolutissimus, si succedat, vir requiritur, quam parum artis genio conveniret statuere, non licitum esse Chirурgo inferioris ordinis et doctrinæ hujus vel illius morbi curationem periclitari, cuilibet patet. At ponamus illi

8.) "Upon the whole, I think that I am sufficiently warranted, from experience, to draw the following conclusions respecting the use of venæfaction in the practice of medicine, viz. That it is never necessary, seldom safe, often hurtful, and sometimes fatal." The Me-

illi qualescumque officii regiones, num precibus operam suam assiduissime invocantium resistere posset? Vulgus vult decipi cogitat, nihil stropharum, molitur curam non semel sed saepius maxime horrificam, ægroti superant vel succumbunt pro sua quisque quantitate virium corporis et medicantis injuriæ 9) et quomodocumque res se habeat ei laudi vertitur tentasse, ut vulgo audit, omnia, quorum scilicet, saepissime, nihil prorsus periclitari debisset. Quantum ea ad sanitatem vel mortem contulerint, ipse et alii pariter omnino nesciunt, quod quidem, ubi cuncta temere fiunt, minus ex inopinato est, cum probabile sit, ne optimum quemque Medicorum quidem umquam scivisse, si vera dicant, quantum sibi aut benignioris naturæ beneficio sanatus debeat. CELSUS jam notavit: "Siquidem in morbis cum multum fortuna conferat, eademque saepe salutaria, saepe vanâ sint, potest dubitari secunda valetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit." Lib. VII. de Chirurgia. Proem.

Si autem cuidam, quem e meliori luto fixerit Titan, medico aut alii vel clarissima ignorantiae et erroris spe-

dical and Physical Journal. Vol. III. p. 60. Notatu dignissimum est, clar. DAVIDEM URVINS, qui contra hoc cel. A. HUGGAN propositum disputat, ultra concedere: "With great justness and veracity may it be said, that fevers have been fatal to thousands, and Venæction, in these disorders, to tens of thousands." ibid. p. 227.

9) De tali cum Cel. JOS. FR. GOTTHARD merito dixeris: "Armer Kranker, dein Arzt ist gefährlicher für dich, als deine Krankheit! Ohne Ihn würdest du das Uebel vielleicht überstanden haben, deine wohlthätige Natur hätte nur mit einem Feinde zu kämpfen gehabt. Nun muß sie ihre kräfte theilen und beyden, der Krankheit und dem Arzte entgegen arbeiten. Zum glücke siegt sie öfters über beyde." vide Ejusd. Leitfaden für angehende Aerzte &c. Erlangen 1793. p. 23.

specimina, inter maxime vulgaris morbi curationem abs tali prolixo edita, paterent; si lectione, propria et collegarum experientia sibi persaxisimum habet, in certa quadam febri, quæ in præsenti late per populum sœvit, venæfectionem esse mortiferam, sed nihilo tamen minus indoctus quisque ex commentario Medicus sanguinem copiofissime detrahit, si ad hæc febri huic ea adsint indicia, quæ detractionem sanguinis permittere viderentur, cuiusmodi erat quam Cel. MURSINNA in Neue Medicinisch-Chirurgische Beobachtungen. Berlin 1796. p. 494 descripsit, quid faceret, quod stragem, quam misere cubantibus minatur talis, sisteret? Non exercitatione artis examinato jam atque approbato interdicere licet et nimis durum eset si liceret; nam facilime accidere posset, ut dexterimus quisque aliquando ab indocto et iniquo judice, qui tantum numeraret funera, quæ optimis medicis sint necessario plurima, injurias acciperet. Ut melius exemplis docentur homines, etiam vulgare juvat adferre: Alteram contiguarum domuum Holmiæ febri asthenica ejus ferme genii, quem Cel. HUFELAND Typhi cum erethismo nomine describit in System der Praktischen Heilkunde. 2:er B. 1 Abth. p. 45, grasante, vacuefecit alter Medicus, profesus Chirurgus, et alteram ejusdem luis sœvitie subjectam, alter integrum reliquit. Cum in utraque omnia, si a medicina discesseris, proxime eadem esent, causam cladis alterius perquirendi exorta est cupiditas. Formulæ medicamentorum utriusque in apotheca avide perlegebantur. Chirurgi optimæ, ut ex optimis auctoribus transcriptæ, concinnitatis et moris erant, sed perversus ordo. Una hora corroborare, altera debilitare et sic porro. Ipsa præfertim earundem numerositas, nam intra diem ad decem usque suis laborantibus scripsit Chirurgus, cum binas vel unam vel nullam æque multis medicus, evidenter funesta fuit, sed nemo

illam in jus vocare potuisset, vix monere cautionem. — Quam utilissima res foret, tales medicastros et medicinam non facientes docere: Summum quandoque esse Medicamentum, nullo uti 10). Hanc rem nec veteres ignorasse, apud LIVIUM etiam legimus: "Medicos quoque plus interdum quiete quam inovendo atque agendo proficere." Lib. XXII. c. 18. nec recentiores reprobasse, itaque Cel. HUFELAND: Die indirekte Kurart, wobey wir die Krankheit selbst d. h. die bey der Krankheit vorhandene Reaction der Naturkraft allein als Heilmittel benutzen. Hier ist es die Therapeutis der Natur, welche die Krankheit heilt. Der Arzt ist dabey blos zuschauer, &c. l. c. Iter B. p. 73, inter omnes artis gñaros satis constat.

Verum quamvis tamen Chirurgos medicinæ exercitatione prohibere non valerent edicta, aliquis putet, nos medicinam non facientibus, si non imperare, eum certe tradere posse morem, ut Medicos primum adeant, qui
ubi

10) "Neque pudet fateri me non semel in curandis febribus, ubi nondum constaret, quid mihi agendum esset, nihil proorsus agendo et mihi et ægro consuluisse optime; dum enim morbo invigilarem, quo eum opportunius confodere valerem, febris vel sponte sua sensim evanuit, vel in eum Typum se redegit, ut jam mihi innotesceret, quibus armis esset debellanda. Sed quod dolendum omnino est, ægrorum quam plurimi, haud satis gnari, quod perinde sit Medicis periti, quandoque nihil agere, atque alio tempore efficacissima adhibere remedia probitatis atque fidei fructum hunc capere nolunt, sed vel negligentiae vel ignorantiae id imputant; cum Empiricorum insulsissimus quilibet medicamenta medicamentis adjicere æque novit, ac solet magis, quam Medicorum prudentissimus." THOMÆ SYDENHAM Opera Universa. Edit. novisf. Lugd. Batav. 1754. p. 254. De Scarlatina agens dicit: "Et æger non raro nulla alia de causa, quam nimia Medicis diligentia ad plures migrat." ibid. p. 261.

ubi vident castum esse chirurgicum, ægrotantem ad Chirurgos ablegarent. At frustra omnino, si et locus Medicum et Chirurgum diligendi esset, saltim quod ad rude vulgus attinet, de hac re statuis. Rustico, Apostolate preso, quam absurdum videtur, unum consulere an aperiatur, hoc edoctus, alium, qui faciat, adire et hoc tandem facto, ab alio emplastrum emere.

Et pariter frustra juberet, ut Chirurgus nil nisi coram Medico et ad ejus præscriptum agat (vide ERHARD l. c. p. 117); tale institutum in opulenta et populosâ civitate tantummodo locum habere posset.

Quæ quum ita sint, non possumus non iterum atque iterum optare, ut omnes, quibus salus civium cordi sit, quibus hanc rem certa est promovendi auctoritas et potestas, qui vident Chirurgiam tam multa patriam deficeret, qui æque ac nos, quæ apud exteris nationes in hac re ad civium valetudinem sunt profecta, noscunt, saltim noscere debent, ut hi, inquam, summa animi intentione percontentur et curent, ut, qui ad sanitatem et vitam servandam per populum dimissi sunt, Libitinæ ne videantur servire.

Sententiam qualemcumque nostram de his omnibus quamquam ex jam dictis aliquatenus patere speramus, tamen in re tanti momenti ne quid ambigue et obscure ponatur denuo atque summatim urgemos, ne liceat — cum et omnia pœne, quæ ad eam medicinæ partem, quam Chirurgiam appellant, si recte fiant, consummatisimi medici cognitionem requirunt et Chirurgi sanandi Scientiam quantam quantum exercent, h. e. cum dupli ergo de causa necessse est, ut Chirurgi Medicinam percal-

calleant 11). — ullum prius accipere jura et honores Chirurgiae Magistri, quam Medicinæ Doctor esset et usus fuisset educatione, quam non perficiendi quadam spe, sed adumbrandi tantum voluntate cordatiorum maturiori discrimini subjicere ausi sumus. Nonnullis quidem, si qui tamen sint, surdis ad miserias hominum et utpote ipsi præcipitanter et negligenter omnia fecerunt, meliorem propter se male ferentibus, si aperto hoc sermone minus satisfacere potuerimus, at bonis certe Medicis nos satis esse facturos, non est quod spe frustremur.

Quod si objiciatur: hanc viam res Chirurgicas addiscendi nimis longam et arduam esse et hinc patriam aliquando penuria Chirurgorum presum iri. — Quam accidere si ponamus, ex allatis jam liqueat, quantum paucitas juvantium, quam numerosa nocentium multitudo, reipublicæ præstet. At ne hoc fieret, non hic magis verendum est, quam ad delubra Musarum veremur, ut sat multi sint, qui præ aliis Mathesin, Chemiam, Lingvarum cognitionem, Theologiam, &cet, præcipue deligant. Non umquam opus est, talem delectum, qui ut bonus sit, sponte fiat, necesse est, edictis usque novis curiose promovere. — Sint dexterimi in sua quisque re professores, sit summa dexteritas unica, qua ad munera et honores eatur, via, sint Præsides rerum medicarum tales, ut curvis recta dignoscant — et spondeamus hæc omnia per se ad reipublicæ usus optime fieri —. Sed illuc revertimur.

Ita

11) Så är oförnekligt, at en Chirurgus bör, ja måste, åga infigt i alt det som hör til Medicinen i hela dess vidd. Hierzeel. I, c. p. 18.

Ita doctrina et usu haud mediocriter exultis, Medicinæ et Chirurgiæ alumnis, alium præ alio, quem legant Observatorem eligendum commendare fere supervacaneum est. Vera falsis hi inter legendum per se dignoscant. Inter initia non longius quam ad SYDENHAMUM, quia recentiores, quæ apud veteres, præcipue HIPPOCRATEM, maxime utilia fuere, in usum converterunt, recedere vix opus est 12). Illius vero Lector, quæ Illustriss. ab HALLER aperte monuit l. c. p. 910, evolvere non intermittat. Postea ex copia, quorum indices sub titulo: Muiter zur Nachbildung Cel. HUFELAND L. c. I. B. p. XXII enumerat, per volutentur. Idem fere de Observatoribus Chirurgicis valeat. Ultra HIERON. FABRICII ab AQUAPENDENTE æstatem recedere vix operæ pretium est. In Præfatione Illustrissimi OLAVI ab ACREL Libri: Chirurgiska Handelser, anmärkta och famlade uti Kongl. Lazarettet, &c. Stockholm 1775, præclarissima hujus Studii Scripta indicantur. Ipsius Operis laudes, quas Illustr. ab HALLER, RICHTER et alii iam dixerunt, non rudi attrahemus stilo, sed, quantum ingenuis omnibus Chirurgiæ cultoribus in votis sit, ut quæ postea vidit et expertus est plurima Celeberrimus ille Artis in Svecia Veteranus, sanandi Scientiæ in progressum publicare haud dedignetur, publice quin proferamus, nobis non potuimus temperare.

Quæ

12) Nos veterum auctorum lectionem minoris ac oportet facere, ne quis suspicetur, palam confitemur nos in totum a Cel. HUXHAM (Vide Ejusd. Præf. ad: An Essay on fevers &c.) de hujus rei utilitate facere, sed cum omnia non possumus omnes, tum studii hujus difficultas, (non enim sine ratione THOMAS GLASS Hippocratem esse difficilis habitus auctorem pronuntiat) tum temporis angustia st̄epissime impedit, quo minus legas, non quod opus est, sed quod necesse est, a majorum exemplis hic paullum deflectere ausi sumus.

Quæ proximis postea annis Observationes chirurgicæ editæ sunt, enumerantur in: KURT SPRENGELS Kritische Uebersicht des Zustandes der Arzneykunde in dem letzten Jahrzehend. Halle, 1801.

Hac primis lineis qualitercumque designata via si nostri Observatores prudenter procedant, spem fovemus fore, ut Scientia nostra observationibus illam pesundantibus non olim obruatur, sed selectissimis ad perfectionem provehatur. Die heiligste und höchste Pflicht, welche jedem Arzte obliegt, ist jene gegen seine Kunst und Wissenschaft; diese soll stets seine oberste Rücksicht bleiben, und mit ihr im gleichen Schritte voranzuschreiten, sein angelegentliches Geschäft ausmachen. Es ist dem Staate äusserst daran gelegen, dass seine Gesundheits-Beamten in der Medicinischen Cultur vorwärts rücken und den erniedrigenden Vorwurf der regressiven Tendenz von sich entfernen, — Instruction für die Angestellten und besoldeten Landsärzte in dem Fürstenthume Bamberg. Im Nahmen seiner Churfürstl. Durchl. zu Pfalzbaier. Art. VJ. vide Med. Chir. Zeitung 1803. N. 60. p. 142.

Non animus, non locus, nec facultas esset hic prodere omnia, in quæ doctum et diligenter observatorem inquirere oportet. — Præeunte, quod scire juvat, natura felicissime sequamur — Sed præter ea, quæ Medicis et Chirurgis ex muneric officio injuncta essent, loci sci-licet, cœli, populi, cet, naturam, morborum grassantium, decursum et sic porro, ut observarent et intra statutum temporis spatium, quibus rei medicæ summa esset cura scripta, relinquenter (vide Electoris Palatinat. Bavar. Constitutiones Medicas Principat. Bam-ber.

bergensis, proxime laudatas), ut mille attento Observatori occurrere possunt res, quæ et si primo adspectu nullius momenti, ceu observanti interdum familiarissimæ 13) tamen adcuratius enotatae et cum aliis communicatæ, maximæ haud raro utilitatis essent, ne levissimas quidem chartis mandare intermitterent. Posterior cura faret eliminare, putare, &c.

In Nosocomiis cum convalescentis capilli diutina incuria inenodabiles apparent et pedibus scatent, quæ brevior incisura pilorum visa est cura? Cel LANOIX vero duos memorat casus abs tali tonsura cito letales et tertium ubi convalescentis juventus et firmior corporis habitudo vitam ægre servabant. Vide Actes de la Société de Medecine, Chirurgie et Pharmacie établie à Bruxelles. Vol. I. P. I. an. IV et Medical and Physical Journal Vol. III. p. 367. Quam multi convalescentes forte de hac causa oœnibuerunt et quam multi adhuc, antequam aliquis, volventibus annis vel forte etiam seculis, hanc esse in hoc morbi statu mortis causam detegeret, oœnibuerint, si hos ille casus suppressisset. Hinc quam utilitatem interdum etiam ex simplici notatione, publici juris facta, haurire possumus, quisque videt. Postea in litteris: Ueber einige elektrische Vorgänge im lebendem Körper, quam parum indifferens sit sondare et madefacere capillos monstrauit Cel. Doctor THEOD. G. A. ROOSE. vide Ejusd. Anthropologische Briefe. Leipzig. 1803.

D

O-

13) Nil magis Philosophiæ offecisse deprehendimus, quam quod res, quæ familiares sunt et frequenter occurrent, contemplationem hominum non morentur et detineant, sed recipiantur obiter, neque earum causæ quæri soleant: ut non sœpius requiratur informatio de rebus ignotis, quam attentio in notis." FRANCISC. BACO de VERULAM: Nov. Organ, Scientiar. L. 1 n. 119.

Observandi studio non parum conducebat, scriptis suis indicem rerum, quas lectione, meditatione, experientia edocti minime a posteris, ubi occasio annueret, negligendas esse compererant, coronidis loco Observatores si adjicerent.

Quam multi Observatores studuerunt demonstrare usum hujus vel illius medicamenti in hoc vel illo morbo, quam pauci vero, quod tamen non minus utile fuisse, quam parum hoc vel illud fini intento respondeat. Hoc auxilio destitutus a medicamentis, quae vetustiores longa jam experientia plane inefficacia comperere fere non nemo medicus, praxin medicam aggressurus, ordini cogitur. Penuria ejusmodi Observationum praecipue in causa fuit, cur vel absurdissima remedia per secula in usu fuerint. Si unusquisque longa artis exercitatione venerabilis ut legatum et memoriam sui reliquisset, quod quam verissimum compererit, ponamus tantummodo fuisse, hoc vel illud unguentum, emplastrum, medicamen in hoc vel illo casu nihil effecisse, tamen non nihil saltim ad artis progressum contulisset.

Omnibus Medicis in usu communi si esset observandi studium excolere et, qui rei medicæ in unaquaque civitate præfunt, iis intra statutum diem illius rationem reddere, hoc ipso obstricti essent, librum, ne rerum maxime vulgarium ignorationem proderent, interdum legere medicinalem. Quam multi, qui in Stockholm's Posten 1802 N. 130, legerunt: Spiritum frumenti per linamenta adustis corporis locis applicatum, novum esse remedium crediderunt. Qui vero nocturna diurnaque manu versarunt SYDENHAMUM viderunt illum asseverare Spiritum Vini in hoc casu omnibus remediis, quotquot inventa fuere, facile palmam præripere, "nempe si

dintea Spiritu Vini imbuta partibus ab aqua ferventi, pulvere pyrio, vel simili laefis, quam primum hoc infligitur malum, adplicantur, eademque spiritu dicto madefacta subinde repetantur, donec dolor ab igne penitus evanuerit. et postea solum bis in die." l. c: p. 271. Quam multi ignorant, quae KENTISH, EARLE, rel. de hac re scripserunt, et oleum terebinthinae, quod nos scimus, nunc temporis omni Medicorum consensu optimum esse ambustis remedium. Vide quae JOHN BELL de illius usu reliquit in Medical and Physical Journal Vol. III. p. 206 et 296. Mr. S. HAMMMICK Jun. asseverat: "I am decidedly of opinion that the practice of applying immediately to burns the spirit of turpentine, is the best I have ever yet seen adopted." ibid. p. 262. CELSUS iam inter multa alia remedias adversus adusta, vinum et resinam terebinthinam enumerat. Lib. V. c. XXVII ad finem, "De adustis corporis locis et quomodo curari debeant."

Quam durum esset si quid in diminutionem miseriarum, qvibus premimur mortales, inventum et descriptum fuerit, cujus communis usus, exsecutio, rel, ad evidentiam usque demonstrata fuissent, sed nos avaritiæ nimis, gulæ et luxui dediti libros et instrumenta, quibus hæc omnia efficerentur, nec emeremus, nec, si demum comparata essent, horas ab ægrotantium curatione vacuas, eorum lectioni et adecuratori disquisitioni, utpote in chartis lusoriis, conviviis, cet, svavissimum animi pastum habentes, impenderemus.

Cum adhæc artis nostræ ratio talis est, ut nobismet ipsis leges, quas in artis exercitatione sequamur, præscribamus, necesse sit, et cum, ut Cel. J. B. ERHARD verbis l. c. 112 utamur: "Die Heilkunde, als Wissenschaft, ist nicht die Angelegenheit eines besondern Staates — ist

ist die Sache der Menschheit. Ihre Vervollkommnung ist ein zweck an sich, der nicht dem Staats-zweck untergeordnet ist, sondern der selbst mit ein zweck des Staates seyn muss" - oppido liquet, quanti humanitati ipsi sit momenti, ut qui has leges præscribant, ipsi in lumine sint et non incuriosi circa res, quæ apud exteras nationes ad summam publicæ utilitatis gloriam florescant. Et quid tunc detestabilius, quid horribilius si inter hos tales essent, qui potius contemnerent et cathedrarium vocarent inutilem, quam erigerent, medicum, qui novarum artis rerum perscrutationi haud mediocreiter deditus esset & hoc vel illud, etiam si non prius in usu, experiendum esse, subjecere auderet. Si, exempli causa, insitio variolarum, vaccinitatis, cet, nostra incuria vel mense tantummodo serius ac fieri potuisse, usu venisset, quot funerum rei essemus. Si cuidam ergo Scientiarum cultori tupe & damnosum sit a seculi sui litterarum progressibus distare, sane Medico et Chirurgo maxime.

Aliud Studii Observationis progressui haud mediocre impedimentum est, quod infelices, qui in sua vel Collegarum praxi occurunt casus, medici non raro celent. Hunc vitio indulgere videtur, qui in Allgemeine Literatur-Zeitung 1803. N. 190 articulum: Warnung für die allzeit fertigen Perforatoren, nebst einer traurigen aber sehr merkwürdigen, physiologischen Erscheinung, libri: Archiv der Praktischen Heilkunde für Schlesien und Südpreußen. Herausgegeben von D. ZADIG und Dr. FRIESE. 3. B. 3. St. 1802, recensuit, cum se enarrationem hujus in artis exercitio erroris, præ observantia in eum, qui illum imprudens commisit et qui sorte adhuc in vivis sit, debita, potius post annos aliquot lecturum esse dicit. Nos ab illo in hac re longe dissentire non dissimulamus.

Cum